

جستار

مدرسه ایدئال من

مژگان شریفی نژاد
معاون پایه دوم دبستان دخترانه، ناحیه ۲

اجتماعات و پخش فیلم، آزمایشگاه‌های علمی، اتاق بازی، اتاق رایانه، سالن ورزش، سالن هنر، اتاق شبیه‌ساز در آموزش. این بخش‌ها می‌تواند در ساعت‌هایی که مدرسه دایر است، مورد استفاده دانش‌آموزان و برنامه‌های مدرسه قرار گیرد و در غیر آن ساعت‌ها دانش‌آموزان، والدین و همکاران از آن استفاده کنند تا هم منبعی برای کسب درآمد باشد و هم احساس تعلق و دوست داشتن را در دانش‌آموزان و مسئولان مدرسه افزایش دهد.

علاوه بر فضای هر واحد آموزشی و تجهیزات متمرکز در ساختمان مرکزی، رعایت نکات زیر برای فضای هر کلاس نیز ضروری به نظر می‌آید:

- فضای هر کلاس باید طوری طراحی شود که همه دانش‌آموزان میز و صندلی مخصوص خود را داشته باشند و امکان فعالیت‌های فردی و گروهی برایشان فراهم باشد.
- صندلی هر کودک باید متناسب با قد او قابل تنظیم باشد.
- کلاس پنجره‌های بزرگی داشته باشد تا از هوا و نور مناسبی برخوردار شود.
- در کلاس، کتابخانه کوچکی برای دانش‌آموزان، قفسه‌ای برای دست‌ساخته‌هایشان یا نگهداری از یکی از وسایل مورد علاقه‌شان و مکانی مخصوص برای زمان بازی‌های آزاد یا ساعت مطالعه در نظر گرفته شود.

❖ مأموریت مدرسه

بعد از فضای فیزیکی مدرسه، موضوع مأموریت مجموعه مطرح می‌شود؛ به این معنی که ما به عنوان مسئولان آموزشی و فرهنگی مدرسه، مایلیم فارغ‌التحصیلان این مجموعه در چه زمینه‌هایی سرآمد باشند. از آنجا که دانش‌آموزان باید برای زندگی شخصی و اجتماعی آینده‌شان آماده شوند تا بتوانند فرد مفیدی برای جامعه باشند، لازم است مهارت‌های لازم را در دوران تحصیل خود و در داخل مدرسه کسب کنند. انسان برای اینکه بتواند در زندگی شخصی به خوبی احساسات و نیازهای خود را بشناسد، هیجاناتش را مدیریت کند و در

ناچار

به فراگیری

مطالبی است که در

زندگی روزمره او کاربرد چندانی ندارد و آنچه در زندگی بدان نیازمند است، به او تعلیم داده نمی‌شود. البته پرداختن به حیطه شناختی محتوا و تأکید بیش از اندازه بر آن و در کنار آن غفلت از حیطه‌های عاطفی و روانی - حرکتی آسیب این مسئله را دوچندان می‌کند. این مسئله سرآغازی است برای اینکه هر کدام در ذهن خود به این بیندیشیم که **یک مدرسه ایدئال می‌تواند چگونه مدرسه‌ای باشد.**

❖ فضای فیزیکی

اولین موردی که به ذهن می‌رسد «فضای فیزیکی» مدرسه است. این فضا باید به گونه‌ای طراحی شود تا برای بازی و حرکت دانش‌آموزان ایمن باشد. ایمن بودن به این معنی است که:

- دانش‌آموزان هنگام رفت‌وآمد، فضای کافی داشته باشند.
  - برای سنین پایین تر پله کمتری برای ورود به حیاط و کلاس لازم باشد.
  - آب‌خوری و سرویس بهداشتی در دسترس دانش‌آموزان و به قدر کافی باشد.
  - فضای حیاط مدرسه با درخت‌کاری و گل‌کاری تلطیف شود.
- همچنین لازم است در کنار واحدهای گوناگون ساختمانی، مرکزی با بخش‌های زیر در نظر گرفته شود: بخش اداری، کتابخانه، رستوران، کافی‌شاپ، واحد مشاوره، درمانگاه (کلینیک) بهداشت و روان، سالن

مژگان شریفی نژاد از سال ۱۳۷۶ به عنوان معلم وارد مجموعه جوادالائمه شد. در این مدت، بیست و دو سال است که در سمت آموزگاری و سه سال با سمت معاون آموزشی پایه دوم در مدرسه فعالیت دارد. ایشان همچنین عضو هیئت مدیره مجتمع آموزشی جوادالائمه (ع)، عضو انجمن علمی روان‌شناسی تربیتی ایران و روان‌شناس مدرسه نیز هستند.

مقدمه

پیش از شکل‌گیری مدرسه، به صورت امروزی در ایران، افراد در مکتب‌خانه‌ها خواندن و نوشتن و احکام دینی را می‌آموختند. اولین مدرسه‌ها در ایران، به شکل کنونی، در زمان قاجار پدید آمد. در این مدرسه‌ها افراد، علاوه بر خواندن و نوشتن، بیشتر علوم را فرا می‌گرفتند که مربوط به مسائل دینی و مذهبی، ادبیات، حساب و هندسه، فلسفه و اخترشناسی بود؛ اما به علوم نو که شامل نیازهای روز جامعه مانند صنعت، کشاورزی، پزشکی و علوم نظامی بود، توجه چندانی نمی‌شد. ظاهراً این روند تا همین امروز هم در کتاب‌ها و برنامه‌های درسی مدرسه‌ها ادامه دارد. در طول سال‌های تحصیلی، دانش‌آموز

اولین موردی که به ذهن می‌رسد «فضای فیزیکی» مدرسه است. این فضا باید به‌گونه‌ای طراحی شود تا برای بازی و حرکت دانش‌آموزان ایمن باشد.

بزرگه‌های مهم زندگی به درستی تصمیم بگیرد، همچنین در صورت شکست یک تصمیم یا ورود به چالش‌های زندگی یاد بگیرد چگونه دوباره به مسیر پیشرفت خود ادامه دهد، باید مهارت‌های زندگی را بیاموزد.

اخلاق و تربیت اخلاقی با توجه به نقش مهمی که در سرنوشت انسان و جامعه دارد، همیشه یکی از ارکان تعلیم و تربیت بوده است. از این رو یکی از مأموریت‌های اساسی این مجموعه پرورش «هوش اخلاقی» دانش‌آموزان

است. هوش اخلاقی با هفت مؤلفه تعریف می‌شود: همدلی، مهربانی، احترام، وجدان، انصاف، بردباری و خودکنترلی. خاستگاه رشد این مؤلفه‌ها کانون خانواده است؛ اما می‌توان با پرورش آن‌ها، در طول دوران تحصیل و در مدرسه، انسان‌های با اخلاق را به جامعه عرضه داشت و بدین ترتیب به رشد و اعتلای جامعه کمک کرد. البته در کنار همه این مهارت‌ها توجه به یادگیری و ایجاد شوق آموختن علم می‌تواند تکمیل‌کننده شاخصه‌های دانش‌آموزان این مجموعه باشد.

با توجه به مأموریت‌های در نظر گرفته شده برای این مجموعه، هر مدرسه بر اهداف زیر متمرکز خواهد بود:

- پیشرفت علمی دانش‌آموزان؛
  - تربیت و پرورش استعداد‌های فردی به صورت همه‌جانبه؛
  - پرورش مهارت‌های اجتماعی و گفتاری خوب؛
  - تقویت مهارت‌های زندگی؛
  - پرورش هوش اخلاقی دانش‌آموزان؛
  - کمک به اجتماعی شدن دانش‌آموزان از طریق مشارکت دادن آن‌ها در اداره امور مدرسه.
- یکی از موارد مهم اجتماعی شدن دانش‌آموزان «رعایت قوانین جامعه» است. اگر بخواهیم قانونی در افراد نهادینه شود، لازم است تمام کسانی که با فرد سر و کار دارند، قوانین یکسانی را طی سال‌های پی‌درپی برای وی عنوان کنند تا در دل و جان نقش ببندد. چنین قانونی باید ساده، فهم‌پذیر و اجرانشدنی در همه مکان‌ها و همه زمان‌ها باشد. یکی از مهم‌ترین قوانینی که افراد برای داشتن زندگی خوب به آن نیازمندند، مراقبت از خود و دیگران است، چه از نظر گفتاری و چه از نظر رفتاری؛ لذا در این مجموعه این قانون در تمام دوره‌ها با توجه به سن دانش‌آموزان و موقعیت‌های

متعددی که برایشان پیش می‌آید، از طریق «پرورش مهارت‌های ارتباطی و حل مسئله» آموزش داده می‌شود و با هم‌سویی عواملی که با دانش‌آموز سر و کار دارند، به تدریج توجه به سلامت جسم و روان خود و دیگران در دانش‌آموزان نهادینه می‌شود.

❖ آموزش

آموزش‌ها، چه درسی و چه مهارتی، با تکیه بر نظریه‌های دانشمندی همچون پیاژه، ویگوتسکی، جان دیویی، جروم برونر، ویلیام گلسر و مارشال زرنبرگ صورت می‌گیرد. همان‌طور که مشخص است رویکردی که در این مجموعه استفاده می‌شود رویکرد انسان‌گراست که همه تأکید آن بر کودک محوری و مسئله‌محوری است.

معلم این مجموعه، ضمن آگاهی از نیازهای هر گروه سنی از دانش‌آموزان و تسلط به موضوعی که تدریس می‌کنند، لازم است با دیدگاه انسان‌گرایی و نظریه‌های دانشمندان مذکور آشنایی داشته باشند و فعالیت‌های تدریس خود را در چارچوب این نظریه‌ها و زیر نظر متخصصان این حوزه تنظیم کنند.

معلمان مجتمع جوادالائمه (ع) به‌گونه‌ای آموزش خواهند دید که رفتاری منصفانه، دوستانه، حمایت‌گر و قاطع با دانش‌آموزان داشته باشند تا محیطی امن و شوق‌انگیز برای آن‌ها تدارک ببینند. افرادی می‌توانند بهتر با این مجموعه همکاری کنند که به آینده دانش‌آموزان دلسوز و به مسائل جامعه حساس باشند.

ارزشیابی نیز در این مجموعه طبق استانداردهای رویکرد انسان‌گرا از نوع «فرایندی» است، به طوری که دانش‌آموزان را به تلاش روزانه و مستمر هدایت می‌کند و محیطی برای آن‌ها پدید می‌آورد که به سمت انتخاب اهداف تسلطی^۱ که منجر به یادگیری عمیق می‌شود، سوق یابند.

دانش‌آموزان بدون هیچ محدودیتی و فقط از طریق مصاحبه با خودشان و والدین آن‌ها به این مجموعه وارد می‌شوند. پس از ورود، یک روان‌شناس و یک پزشک که در درمانگاه بهداشت و روان واقع در ساختمان مرکزی

۱. یکی از نظریه‌های انگیزش نظریه گرایش به هدف است که بین دو هدف کلی تسلطی و عملکردی تمایز قائل می‌شود.

گرایش به هدف تسلطی عبارت است از تمرکز روی یادگیری، تسلط بر تکلیف بر اساس پیشرفت خود یا معیارهای تعیین شده توسط خود، کسب مهارت‌های جدید، ایجاد شایستگی، تلاش برای انجام کاری چالش‌برانگیز و تلاش برای دستیابی به درک و بینش. (با انگیزه درونی مرتبط است.)

گرایش به هدف عملکردی به تمرکز روی جلوه‌های شایستگی یا توانایی، و اینکه چگونه این توانایی در مقایسه با دیگران مورد قضاوت قرار می‌گیرد، اشاره دارد. (با انگیزه بیرونی مرتبط است.)

مجموعه مستقر هستند، هر دانش‌آموز را مورد پذیرش قرار می‌دهند. این امر برای آن است تا در صورت بروز هرگونه مشکل، گروه مشاوره مجموعه که متشکل از روان‌شناسان تربیتی در هر واحد آموزشی‌اند، بتوانند اقدامات لازم را صورت دهند. البته این درمانگاه (کلینیک) می‌تواند در ساعات تعطیلی مدارس نیز به دانش‌آموزان و خانواده آن‌ها خدمات روان‌شناسی ارائه دهد یا با تشکیل همایش‌های گوناگون، در سالن اجتماعات ساختمان مرکزی، سطح آگاهی خانواده‌ها را در مواردی که ضروری تشخیص داده می‌شود، بالا ببرد.

شورای مدیریتی این مجموعه شامل روان‌شناس تربیتی، روان‌شناس بالینی، جامعه‌شناس، مهندس عمران، متخصص در مدیریت آموزشی، متخصص در امور مالی و حسابداری و چند نفر داوطلب از والدین‌اند که سیاست‌ها و برنامه‌های مجموعه را مدیریت می‌کنند.

والدین علاوه بر مشارکت در اداره مجموعه، در زمان پذیرش فرزندشان با تکمیل برگه‌ای مخصوص، با جذب دانش‌آموزان کم‌برخوردار، داوطلبانه مجموعه را همراهی مالی نیز می‌کنند.

دانش‌آموزان در این مجموعه به جز یادگیری محتوای کتاب‌های درسی، فعالیت‌هایی مثل

تئاتر، سخنرانی، فناوری، موسیقی، کتابخوانی، سواد خوانداری، خوشنویسی و آشپزی را با توجه به علاقتشان دنبال می‌کنند. محل تشکیل کلاس‌ها در ساختمان مرکزی و زیر نظر اساتید این فنون خواهد بود و دانش‌آموزان می‌توانند در زمان‌هایی غیر از ساعت‌های مدرسه نیز آموزش‌ها را دنبال کنند. □

❖ منابع

۱. پینتریچ، پال آر، شانک، دیل‌اچ، انگیزش در تعلیم و تربیت، نظریه‌ها، تحقیقات و کاربردها، ترجمه مهرناز شهرآرای، تهران: علم، ۱۳۸۴.
۲. زرنبرگ، مارشال، ارتباط بدون خشونت: زبان زندگی؛ ترجمه کامران رحیمیان، ویراست ۳، تهران: اختران، ۱۳۹۷.
۳. سعدی‌پور، اسماعیل، روان‌شناسی تربیتی کاربردی (نظریه و عمل در آموزش و یادگیری)، تهران: نشر ویرایش، ۱۳۹۵.
۴. صاحبی، علی، تئوری انتخاب در مدرسه؛ تهران: سایه سخن، ۱۳۹۳.
۵. گلسر، ویلیام، تئوری انتخاب، درآمدی بر روان‌شناسی امید؛ ترجمه دکتر علی صاحبی، تهران: سایه سخن، ۱۳۹۰.

اخلاق و تربیت اخلاقی با توجه به نقش مهمی که در سرنوشت انسان و جامعه دارد، همیشه یکی از ارکان تعلیم و تربیت بوده است. از این رو یکی از مأموریت‌های اساسی این مجموعه پرورش «هوش اخلاقی» دانش‌آموزان است.